

**GLAZBENI ŽIVOT OSIJEKA I
OKOLICE U 19. STOLJEĆU:
KULTURNA BAŠTINA U
NASTAVI GLAZBENE KULTURE
I GLAZBENE UMJETNOSTI**

Izv. prof. dr. sc. Jasna Šulentić Begić
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku
jsulentic-begic@aukos.hr

Doc. dr. sc. Amir Begić
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku
abegic@aukos.hr

---

9. međunarodni znanstveno-stručni skup

„Iz istarske glazbene riznice“

Muzika: zvuk, logos, odgoj i obrazovanje, terapija

Pula-Novigrad, 19.-20.11.2021.

Kulturna baština

- **Kulturnom baštinom** mogu se smatrati **rezultati ljudske aktivnosti** koji se namjerno **štite, čuvaju i oživljavaju**
- **Reprezentacije kulturne baštine** imaju **društvenu vrijednost**, a ona može biti:
  - *kulturna*
  - *umjetnička*
  - *povijesna*
  - *arheološka*
  - *antropološka*

Odgoj i obrazovanje i kulturna baština

- **Odgoj i obrazovanje** za očuvanje, zaštitu i promicanje kulturne baštine su neizmjerljivo važni
- kulturna baština predstavlja izraz identiteta i poticaj za dijalog i razumijevanje
- opasnost nestajanja kulturne baštine

- **Kulturnu baštinu** učenici upoznaju putem njezinih različitih reprezentacija kao što su:

- **materijalna baština**

- građevine, spomenici, artefakti, arhivi, odjeća, umjetnine, knjige, strojevi, povijesni gradovi, arheološke lokacije itd.

- **nematerijalna baština**

- izrazi, znanja, vještine, predmeti, kulturni prostori, jezici, usmena tradicija, izvedbene umjetnosti, tradicionalna umijeća itd.

- **prirodna baština**

- krajobrazi i geografska područja

- **digitalna baština**

- resursi stvoreni u digitalnom obliku ili oni koji su digitalizirani na način koji jamči njihovo očuvanje

Odgoj i obrazovanje u nastavi glazbe i kulturna baština

- Učenici bi trebali stjecati svijest o potrebi očuvanja i cijenjenja kulturne baštine
  - *učenjem o kulturnoj baštini*
  - *bavljenjem umjetnošću*
  - *stjecanjem umjetničkih vještina*
- Navedeno se ostvaruje i u **nastavi glazbe** općeobrazovnih škola s obzirom na važeći *Kurikulum za nastavu Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti* iz 2019. godine
  - učenici trebaju osvijestiti vrijednosti bogate regionalne, nacionalne i europske, tj. globalne glazbene i kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture

Odgoj i obrazovanje u nastavi glazbe i kulturna baština

- U nastavi glazbe učenici upoznaju kulturnu baštinu:
  - *slušanjem glazbe*
  - *aktivnim muziciranjem*
  - *upoznavanjem glazbeno-stilskih razdoblja s povijesnog konteksta*
  - *upoznavanjem tradicijske glazbe Hrvatske i svijeta*
  - *plesanjem*
  - *sudjelovanjem u različitim projektima koji se bave glazbenom baštinom*
  - ...

GLAZBENI ŽIVOT OSIJEKA I OKOLICE U 19. STOLJEĆU

- U okviru rada bavit ćemo se i **glazbom Osijeka i okolice u 19. stoljeću**
  - prostor koji podrazumijeva područje današnje Osječko-baranjske županije
- U Osijeku i okolici u 19. stoljeću odvijao se **intenzivan glazbeni život**
  - glazba se njegovala u samostanima i crkvama te u domovima građana
  - glazbeno kazalište je bilo vrlo popularno
  - razvoj Gornjeg dijela grada doveo je do izgradnje kazališta koje je započelo s radom 1866. godine
  - balovi i plesnjaci bili su popularan oblik zabave te su se održavali u za to posebno izgrađenim dvoranama, od kojih je najpoznatija ona na ulazu u perivoj Gradski vrt

GLAZBENI ŽIVOT OSIJEKA I OKOLICE U 19. STOLJEĆU

- U 19. stoljeću u Osijeku postoje i **crkvena i svjetovna pjevačka društva** kao što su
  - *Pjevačko društvo židovske zajednice, Esseker Kirchenmusikverein, Lipa, Zrinski, Kuhač* i dr.
- **Pajo Kolarić** osnovao je prvi tamburaški ansambl
- **Adela Deszaty** osnovala je tada glasoviti *Osječki trio*
- *Osječka filharmonija* održavala je redovite koncerte
- Djeluju i **društva vatrogasne glazbe**
  - u Donjem Miholjcu osnovano je 1898. godine te je u okviru njega osnovana i glazbena škola u koju su se upisivali dječaci u dobi od 12 do 15 godina

PRIKAZ GLAZBENIKA IZ OSIJEKA I OKOLICE U 19. STOLJEĆU

- ❖ mjesto i godina rođenja i smrti
- ❖ školovanje
- ❖ djelovanje
- ❖ stvaralaštvo

- U okviru rada dat je i prikaz 16 skladatelja i glazbenika koji su rođenjem i/ili djelovanjem vezani uz Osijek i okolicu u 19. st., a oni su:
  - Mirko Emmerich pl. Turany
  - Joseph Beck
  - Dragutin Carl pl. Turany
  - Marijan Jaić
  - Karlo Hilleprand von Prandau
  - Ivan Nepomuk Hummel
  - Pajo Kolarić
  - Franjo Ksaver Kuhač
  - Adela Deszaty
  - Edmund Mihalović
  - Slavka Aloysia Atanasijević
  - Dragutin Karlo Trischler
  - Anka Elizabeta Amalija Barbot-Krežma
  - Franjo Krežma
  - Ljudevit Lujo Svećenski
  - Vladimir Josip Viktor Hafner

Mirko Emmerich pl. Turany

- **Mirko Emmerich pl. Turany**, učitelj glazbe, rođen je 1766. godine (Perči, 2006). Bio je porijeklom iz mađarske vlastelinske obitelji. Djelovao je kao orguljaš župne crkve i učitelj glavne učionice u osječkome Gornjem gradu, a vladao je i osnovama harmonije i bio je vješt glasovirač (Ceribašić, 2009). Prema zapisu u Ljetopisu franjevačkog samostana iz ožujka 1846. godine, bio je nagrađen ordenom za dugogodišnji rad u obrazovanju, a uz to je još primio novčanu nagradu od 200 fl. (Perči, 2006). Barunica Ana Prandau, rođena Pejačević, majka baruna Karla, također je učila glasovir kod Mirka pl. Turanyja. Ona je cijeli život bila naklonjena glazbi i lijepim umjetnostima te ih je njegovala u svojim dvorcima u Valpovu, Osijeku i Požunu (Kapko-Foretić, 2009). Mirko Emmerich pl. Turany preminuo je, prema zapisu Matice umrlih župne crkve Donjeg grada, u 80. godini, 18. listopada 1846. godine (Perči, 2006).

RADIONICA: Stvaralaštvo Franje Krežme kao doprinos Europskoj godini kulturne baštine 2018.

- Radionica *Stvaralaštvo Franje Krežme kao doprinos Europskoj godini kulturne baštine 2018.* održana je 2018. godine u okviru *Festivala znanosti* kada se obilježavala Europska godina kulturne baštine 2018.
- **Cilj radionice**
  - privući pozornost učenika na važnost obilježavanja i očuvanja kulturne baštine putem upoznavanja skladateljskog rada, koncertnog djelovanja i školovanja Franje Krežme, rođenog u Osijeku 2. rujna 1862. godine
- **Prikaz radionice**
  - može poslužiti kao primjer za upoznavanje drugih umjetnika zaslužnih za bogato kulturno nasljeđe, ne samo slavonskog područja već i ostalih krajeva Hrvatske

Uvodni dio

- **Slušanje skladbe – Franjo Krežma: *Gudački kvartet br. 26: Andante, 3. stavak.***
  - Učenici će tijekom slušanja uočiti: tempo (polagan, umjeren), dinamiku (tiho, srednje tiho), izvođače (gudački kvartet – dvije violine, viola i violončelo), ugođaj (ugodan, smirujući). Nakon slušanja slijedi razgovor o uočenom.
- **Ne otkrivamo ime i prezime skladatelja već dijelimo radne listiće učenicima na kojima se nalazi križaljka vezana uz glazbene pojmove s konačnim pojmom Franjo Krežma. Učenike pitamo znaju li tko je bio Franjo Krežma.**

Središnji dio

- **Slušanje sljedeće skladbe – Franjo Krežma: *Gudački kvartet br. 26: Allegro con brio, 1. stavak.***
  - Učenici će tijekom slušanja uočiti: tempo (allegro), dinamiku (srednje glasno), izvođače (gudački kvartet), ugođaj (veseo, razigran). Nakon slušanja slijedi razgovor.
- **Uz pomoć prezentacije započinjemo razgovor o životu mladog skladatelja. Paralelno uz izlaganje, postupno pokazujemo dio po dio lente vremena o Franji Krežmi s najvažnijim godinama i događanjima.**
  - Franjo Krežma rođen je 1862. godine u Osijeku.
  - Otac je Franju poticao na glazbeno školovanje, odnosno umjesto igračaka mu je kupovao razne male instrumente i pokazivao kako se što svira i ujedno mu je bio prvi učitelj violine.
  - S četiri godine Franjo seli u Zagreb, a njegov otac je stekao ugled kao vrsni slastičar i u svoj dom poziva mnoge glazbenike na kućno muziciranje. Franjini prvi nastupi bili su upravo na takvim okupljanjima glazbenika. Do šeste godine Franju je violinu podučavao otac, a od tada profesor Đuro Eisenhuth. Mladi Franjo vježba violinu sedam do osam sati dnevno.
  - Već s osam godina (1870.) održao je u Sisku svoj prvi samostalni koncert, a na glasoviru ga je pratila njegova sestra Anka.
  - Drugi nastup imao je sljedeće godine u Zagrebu (1871.) Na tom nastupu bio je prisutan glavni tajnik Konzervatorija u Beču koji mu je kasnije pomogao tijekom školovanja.
  - S nepunih deset godina (1872.) polaže prijemni ispit i biva primljen na Konzervatorij (fakultet) u Beču. S njim na školovanje odlazi i njegova sestra Anka koja je bila vrsna glasoviračica. U Beču su boravili četiri godine i s 13. godina završava Konzervatorij (1875.).
  - Za vrijeme studija Krežma povremeno nastupa u Zagrebu. Na završnom koncertu nagrađenih maturanata 1875. godine, Franjo je izveo virtuozni komad *Papageno-Rondo* Heinricha Wilhelma Ernsta i dobio svjedodžbu pune umjetničke zrelosti. Tada mu je put do samostalne koncertne djelatnosti bio otvoren.
- **Najavljujemo slušanje skladbe – Franjo Krežma: *Romanca u F-duru za violinu i glasovir.***
  - Učenici će tijekom slušanja uočiti: tempo (umjeren, polagan), izvođače (violina i glasovir) i ugođaj (umirujući). Nakon slušanja slijedi razgovor o uočenom.
- **Potom razgovaramo o životu mladog skladatelja.**
  - Od 1875. do 1879. godine bilo je razdoblje ispunjeno intenzivnom Franjinom koncertnom aktivnošću. Održao je koncerte diljem domovine i u većim gradovima Italije i Francuske, Mađarske, tj. sveukupno oko 400 koncerata, od toga preko 200 u Hrvatskoj.
  - Važno je gostovanje u Leipzigu 1881. godine nakon čega je slijedilo dvomjesečno gostovanje u Frankfurtu i to je bila posljednja stanica na Krežminom životnom putu jer se razbolio i preminuo s nepunih 19 godina.
- **Prikazujemo kartu Hrvatske i Europe s označenim mjestima gdje je Franjo Krežma imao koncerte.**
- **Slijedi slušanje skladbe – Franjo Krežma: *Molba.***
  - Učenici će tijekom slušanja uočiti: izvođače (ženski glas i glasovir), tempo (polagan), dinamiku (srednje glasna). Nakon slušanja slijedi razgovor o uočenom.
- **Razgovorom dolazimo do saznanja da se u Osijeku nalazi spomenik skladatelja i virtuozu koji je nastao krajem šezdesetih godina 20. stoljeća.**
- **Upoznajemo učenike s Memorijalom Franje Krežme – međunarodnog violinističkog natjecanja mladih talentiranih violinista koje se održava svake druge godine od 1968. godine u čast osječkom violinistu.**
- **Slijedi slušanje skladbe – Franjo Krežma: *Scherzino.***
  - Zadaci za učenike: tempo (brz, poletan, pokretan), izvođači (violina i glasovir), dinamika (srednje glasna, glasna), ugođaj (poletan). Nakon slušanja slijedi razgovor o uočenom.
- **Upoznajemo učenike s podatkom da je Franjo Krežma ukupno skladao oko 100 skladbi.**
- **Između razgovora i izlaganja životopisa na prezentaciji prikazujemo fotografije.**

Završni dio

- **Navodimo učenike na zaključak što sve u Osijeku nosi njegovo ime i gdje se nalazi.**
  - Osnovna škola Franje Krežme, Memorijal Franjo Krežma, ulica Franje Krežme, prolaz Franje Krežme, Komorni orkestar, Društvo prijatelja glazbe, ...
- **Upoznajemo učenike s informacijom da je Stjepan Tomaš napisao roman *Guslač od marcipana* i posvetio ga „hrvatskom Paganiniju“, tj. Franji Krežmi i izdao ga 2004. godine.**

Zaključak

- U okviru rada dat je **prikaz skladatelja i glazbenika Osijeka i okolice** koji su djelovali u 19. stoljeću, odnosno onih koji su **rođenjem i/ili djelovanjem** vezani uz Osijek i okolicu
- Navedene osobe mogu biti **tema poučavanja u nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti**
- očekuje se da učenici uče o **kulturnoj baštini** (MZO, 2019)
- **Na učiteljima i nastavnicima leži odgovornost**
- da odaberu nastavne sadržaje i aktivnosti u skladu s potrebama i interesima učenika u smjeru **njegovanja i očuvanja regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine** kako bi učenici stekli svijest o **potrebi očuvanja i cijenjenja iste**

Hvala na pozornosti!